

Párhuzamos életképek VIII.

– Majd válaszolok felvetésedre, ha megírod – mondja Gulyás Jóska, amikor az Ady megrajzolta Dózsa-kép mellé tettem Vályi sorait is. Eszerint Dózsa György parasztvezér szerepe talán nem is annyira egyértelműen pozitív, mint amennyire azt a kommunista érdekektől átitatott iskolákban évtizedeken keresztül sulykolták belénk, hiszen Dózsa hadával együtt szerb martalóc seregek dúlták fel a magyar birtokokat.

– A kundulást majd a tatárjárást is kiheverte Bács-Bodrog vármegye, sőt a következő századok alatt egyre jobban gyarapodott vagyonosodásban, népesedésben és politikai jelentőségben. A XVI. sz. elején újra szerencsétlenség szakad a két vármegyére. 1514-ben Dózsa György hadához csatlakozott Szilánovics István szerb despota és embereivel rettenetes kegyetlenséggel dúlták fel a magyar nemesség birtokait. Ezt követően 1526-ban a törökök két hét alatt sivataggá teszik az egész vidéket s kiirtják belőle a magyarság fáját. Ki elpusztul, ki földönfutóvá lett, az elhagyott birtokokba pedig a martalóc fekete ember (Cserni Jován) gyűlevész népe ült – fogalmaz Vályi András az 1700-as évek végén.

*

– Én erdélyi magyar értelmiséginek tartom magam – mondta Kónya Ádám, a Székely Nemzeti Múzeum nyugalmazott igazgatója, Sepsiszentgyörgy tanácsának tagja, miközben a Kós Károly tervezte épületeket mutatja a Bolyai Nyári Akadémia résztvevőinek.

– Bárhogyan is szerettem volna elkerülni a szegye-nünkről árulkodó főteret, nem sikerült – mondja pironkodva, amikor egyikünk rákérdez a téren lovát dölyfösen megülő Mihai Viteazul szoborra. A székelyek 1500-as évek második felének nagy történelmi tévedését öntötte bronzba a Ceausescu-diktatúra. A történet szerint János Zsigmond erdélyi fejedelem 1562-65 között Székelyudvarhelyen büntetésből várat építtetett a székely szabadságjogokért lázadó népek féken tartására

és megszegyenyítésére. A székelyek ezért nagy nekibú-sulásukban 1599-ben beálltak Mihai Viteazul román fejedelem zászlaja alá, aki nekik magyar szabadságot ígért. Alig telt el egy esztendő, és Mihai vajdának is nyakát szegték a háromszéki Lécfalvára egybehívott országgyűlésen. A sepsiszentgyörgyi szoborcsoport – bár sokan szégyenként élik meg – emlékeztető is, hogy a székelyek a szabadságukat ne az idegen ígéretésekre építsék.

*

Szabadka főterét viszont a martalóc fekete ember Cserni Jován bitorolja. A délvidéki magyar közéleti személyiségeink vagy értelmiségünk közül vajon hányan pironkodnak miatta? A gyalázatos szoborkompozíció viszszaállítója Sava Halugin, törökkanizsai születésű szabadkai szobrász. Az egypártrendszer idejétől melegágyban dédelgetett kövájó nevét csak azért említem, hogy tudjuk, kinek az otromba szobrai állnak Szabadka terein. Itt ott talán még láthatók a kőből csiszolt lakatjai, amelyek 1989 után "nyíltak meg", és feltárukt a titok: az "apolitikus művész" értékrendjében első helyen áll a fekete ember rabló életvitele. Történelemhamisításra, martalóc erkölcsre alapozott művészet s általa a Vajdaság lehet-e hosszú életű?

*

– Amikor majd bevonulnak a végzős diákok, tapsolj – figyelmeztette fiatal kolleganőjét a közgazdasági középiskola ugyancsak fiatal tanára, aki Szegeden szerezte meg diplomáját.

– Természetesen tapssal üdvözlöm a magyar osztályokat, amelyekben tanítottam, hiszen csak azokat ismerem.

– Vigyázz, hogyan beszélsz! Nem tehetsz különbséget a tanulók között! – oktatta ki a magyar kereszténység alapjait tanító társát a fiatal biológus. A toleranciából adott leckét az, aki egy nappal korábban az órán a tábla elé hívott egy anorexiában szenvedő leánykát.

– Emeld fel a pólódat – parancsolt rá a kóros sovány-ságban szenvedőre.

– Juj, de ronda vagy – alázta meg osztálytársai előtt emberi méltóságában a középiskolás leányt a magát másság-tisztelőnek tartó biológus.

*

– Felfoghatatlan, hogy azokat a különböző demográfiai felméréseket, információkat, amelyeket kiadvány formájában minden tartományi képviselő megkap, nem a választott magyar képviselőinktől, hanem a szerb ismeret-ségi kapcsolatok útján tudom csak megszerezni. Magyar képviselőink ennyire lojálisak lennének a szerb hatalomhoz? – méltatlankodik Mirnics Károly.

Amennyiben a hatalmat az információk ismerete adja, akkor – B. Foky szavával élve – magyarkáink nemcsak lojalitásból tartják vissza az információkat. Beavatottnak, így fontosnak is érzik magukat általuk, mert azt hiszik, többet tudnak, mint az egyszerű halandó, és ez már a hatalomérzetüket ki is elégíti. A magyarság helyzetével foglalkozó szakemberek, civil szervezetek pedig szerezzék be másoktól az egyébként nem államtitkot tartalmazó kimutatásokat. Ennyit választott képviselőink nemzeti közösségünk iránti szolgálatáról.

*

– Ez az újság nem kaphat városi kitüntetést. Túlságosan jobboldali, a keresztény értékek hangoztatását sem nélkülözi – számolt be egyik ismerősöm egy bizottsági ülésen elhangzottakról, ahol a Pro Urbe-díjra felterjesztett egyik magyar hetilapunk érdemeit latolgatták. Az elnöki megokolás elegendő volt ahhoz, hogy a javaslatot leszavazzák. Meglepő, hogy a kifogást nem szerb és nem radikális terjesztette elő, hanem egy magyar közgazdász, akinek egyetemi tanárként évtizedeken keresztül az volt a vesszőparipája, hogy hány millió dollár megy naponta Kosovóra. Közel fél évszázadon keresztül ügyeletes interjúalanya volt a vajdasági, délvidéki magyar sajtónak. Mellesleg abban az időben volt szövetségi népképviselő, amikor még a hatalmon levő szerb szocialista és radikális párt kieszközölte a választási körzetek megváltoztatását. Kanala volt tehát abban a gyalázatos kondérban, amelyben kifőzték, hogy évezredek keresztül Szabadka vonzáskörzetéhez tartozó bácskai magyar településeket közigazgatásilag is Nagyikindához csatoljanak. Később a privatizáció körül is szorgoskodott, újabban megjelent interjújában viszont azt hangoztatja, hogy a délvidéki magyarok a privatizáció vesztesei lettek.

*

– Azok részéről hangzanak el ilyen vélemények, akik már nem igazán kötődnek a magyar nemzethez. Ez egy felpuhítási folyamat eredménye. 1945 a morális válság következménye – mondja Gémesi György, Gödöllő polgármestere arra a felvetésre, hogy sokan itt, a Délvidéken is elmarasztalják a jobboldali, nemzeti, keresztény értékeken alapuló életvitelt, életszemléletet.

*

– Nagyon jó, hogy a magyar keresztény értékekre, gyökerekre összpontosítasz. Közéletünkben valóban hiányzik ez a szemléletmód, bár sokszor nevetségesnek hat igyekezeted – mondta mosolyt rejtő szakálla mögül egyik idős barátom. Fejtegethettem volna neki, hogy nem szemlélet, hanem életmód kérdése ez, hiszen csak belülről fakadó természetességgel lehetünk hitelesek. Hiába a szemléletmód, ha a gyakorlatban egészen mások a megnyilvánulásaink.

*

– A keresztények legnagyobb tévedése, hogy külsőseiben ragaszkodnak Jézushoz. Ámen? – bömböl a kérdés a hangszórókból a Művelődési Otthon termében Topolyán, majd a huszonöt hallgató válasza: Ámen! Egy darabig hallgatom a hangerejével falakat rengető előadást, amelynek minden mondata végén az ámen kérdés és az ámen válasz hangzik el.

– Miféle előadás ez Sárlos Boldogasszony napján, amikor a templom építésének századik évfordulóját ünneplik katolikusok, történelmi egyházak és az önkormányzat képviselői egyaránt? – érdeklődök néhány helybelinél.

– Nem előadás ez, hanem a Golgota szekta gyülekezetének istentisztelete – mondja egyik ismerősöm. Nekem viszont most már az nem világos, miként lehet istentiszteletnek nevezni azt, ahol Isten is elrémül a hangerőtől? Kik dolgoznak a művelődési otthonban?

*

– Hálásak lehetünk az állami intézményeknek, mert felújították a topolyai százéves Sárlos Boldogasszony templomot – hangzott el az ünnepi szentmisén, miközben az oldalbejáratnál ülőkre hullott a vakolat homokja. Vajon milyen állapotban lenne a templom, ha száz évvel ezelőtt így építették volna meg, mint ahogyan felújították?

Mindenesetre nemzeti imánkat, a himnuszt akkor is el szabad énekelni, ha előtte először nem a szerb himnuszra hangolják az orgonát.

*

A templom építésének centenáriuma ünnepi műsorral lépett fel este a Kodály egyesület. Versek, énekek emlékeztettek bennünket arra az őseinktől kapott hitre, hogy csak Isten áldása által maradhatunk fenn. A buzgó politika cenzúrája azonban az ezerhatszáz évesekben lejegyzett, Isten, hazánkért térdelünk elődbe kezdetű ősi énekünket sem kímélte, utolsó versszakát elhagyták. A magyarverések igazoltságát látták volna abban, ha tovább éneklük, hogy Ránk, bűnösökre minden verés ráfér?

– A Boldogasszony anyánkban pedig Magyarországért, édes hazánkért sort írta át egy másik túlbuzgó, ott Magyarországot Vajdaságra cserélték fel – jegyzi meg főszerkesztő barátom, aki még most sem tud döbbenet nélkül szólni az esetről.

*

– Járt már itt Csurka István, Orbán Viktor, de Kövér László is, látogatásukat mégsem követte soha gyűlölettől hevített magyarverés, míg Gyurcsány vagy Szili látogatását rendre megtorlás követi – mondja feleségem miközben Topolyán a múzeum előtt néhány hatalmon levő magyar pártbennfentessel beszélgetünk.

– Ugyan már, visszaszorulóban vannak az összetűzések, ezt most erősítette meg Bojan Pajtić is. Szili Katalin jelenlétében mondta, hogy hetven százalékkal csökkentek az etnikai alapú kilengések – válaszolják a saját érdekük bővületétől másokat meghallani képtelen eminenciák. A másnapi Magyar Szó viszont címdalán számol be, hogy Újvidéken négy magyar fiatalon álltak bosszút a toleranciaprogrammal visszaszorítottak vélt verőlegények.

*

Az egységes nemzetben való gondolkodás jóval többekben csonkult meg, mintsem gondolnánk. A nemzet lelki megújulását kérő imaévre tehát nemcsak az anyaországban, de nálunk, a Délvidéken is nagy szükség van. A hit- és nemzetgyomláló ateizmus fél évszázadának erkölcsromboló hatása észrevétlenül szivárgott be az emberekbe, a családba, és így a társadalom minden zugába. Az Istenhez kötődő erkölcsi mérték helyett a pénz uralma keríti hatalmába olykor még azokat is, akiknek éppen a jézusi tanításra kellene összpontosítaniuk: a hitet, isteni kegyelmet se pénzzel, se adománnyal megváltani nem lehet.

– Kertész jelentős összeggel támogatta a kétezerben épülő topolyai új templomot, ezért hívtuk meg a Sárlos Boldogasszony templom centenáriuma rendezett ünnepi fogadásra – indokolja meg döntését a helyi plébá-

nos, az arrogáns önkényéről elhíresült Mihály Kertes jelenlétét kifogásoló felvetésre. A kérdés azonban a közöség, a nemzet erkölcsét is érinti, hiszen Kertes a tőlünk elrabolt pénzekből juttatott az egyháznak akkor, amikor már látta uralkodása "végórájának" közeledtét. El kellett-e fogadni a lopott adományt? Ezek után miként vethető fel, hogy Kelebián, de máshol is a menekült "újjgazdagok" rabolt pénzekből építik a bizánci stílusú pravoszláv templomokat?

A kapott talantumot gyarapítani kell, de nem gazemberekből származó pénzek hozzáadásával. Mindannyian felelősek vagyunk egymásért, különösen most, amikor látjuk, a nemzet erkölcsét mélypontra sodorta a kommunista diktatúra. A számonkéréskor nemcsak jó és rossz tetteink, mulasztásunk is mérlegre kerül, hiszen éppen ezt használja ki eredményesen a Golgota, de más szekta gyülekezete is.

*

– Nem kell a meghívottak névsorával annyit foglalkozni, mert így akár azt is nézhetnénk, hány volt kommunista vett részt az ebéden – mondja nagy héwel a magyar pártjainak legnépesebbikének tartományi képviselője a Sárlos Boldogasszony templom századik évfordulója kapcsán. Bizony, nemcsak nézhetnénk, hanem néznünk is kell, hogy az egykori üldözök közül hányan tértek meg valóban és hányan csak a köpönyegükön fordítottak egyet. Ha nem néznénk, a magyar keresztényeknek már hírük se lenne. Láttuk, az ügynök múltú miniszterek, politikusok mivé züllesztették a nemzetet, itt pedig még csak ne is tudjuk, kik törték, török meg életünket?

*

– A Vajdaságban nincsenek kisebbségek! Egyenrangú nemzeti közösségek lakják a tartományt – zúgják kórusban a demokrata politikusok, magyarok, szerbek egyaránt. Ez a legújabb szlogenjük? Miért nincsenek akkor önálló magyar iskolák, óvodák? Intézményeinkre miért nem tűzik ki állandó jelleggel a nemzeti zászlókat? A magyar önkormányzatú, egykor városi ranggal bíró Szabadkán vajon a szerb és horvát esketésekben az anyakönyvezető törje-e a nyelvet? Magyar tömegtájékoztatói eszközknél az elhelyezkedéskor miért jelent előnyt, hogy valaki nemzetiségileg vegyes házasságban született vagy abban él? És hol van még a köztéri szobrok, emléktáblák emelésének lehetősége, utcák elnevezése? A hazug egyenrangúságot egyszer már megtapasztaltuk. Palicsfürdőn a XX. századforduló hangulatát idéző Vigadó

épülete már lassan összeomlik az ötágú csillag alatt, mégsem jut eszébe senkinek, hogy az ócskavasba dobják az életünket visszajára fordító álnok jelképet.

*

Azt, hogy valami nem stimmel a nagy összeborulás körül, már maga Szili Katalin is érezhette, aki a délutáni órákban érkezett Topolyára, ahol megszervezték számára, hogy találkozzon tartományi és köztársasági tisztségviselőkkel is.

– Ajándékot hoztam. Zsolnay gyertyatartót és kalocsai himzésű oltárterítőt. A plébános úrnak adom át, mert ez a miénk, csak a miénk – helyezte a hangsúlyt a birtokos személynévmásra a magyar országgyűlés elnök asszonya az esti műsort megelőző köszöntőjében.

*

Csiksomlyó. A nyeregben álló oltár mellett megépített színpad körül székel és csángó fiatalok százezrei. Pedig nem is a nevezetes csiksomlyói búcsút tartják. Az Ezer székel leány rendezvény keretében a Kormorán együttes Napba öltözött leány rockoperájára jöttek a hegyi ösvényeken csoportosan a székeltek és csángók. Egy-két éve az István, a király bemutatójának is vagy kétszázezren tapsoltak. Az élő hit cselekvő. Nem a tétlen tespedtség, az üres várokozás bénító közönye emelkedik a csiki nyereg fölé, hanem a közösséget megtartó istenhit sugárzik ki a mindennapok örömére.

*

Kishegyes. A parlagfű ölelésétől körülvevő tisztáson egy pad. Két öreg pihenteti görbebotját. "Rúza Magdi nagyszülei" – adja hírül az újság az árván ücsörgő, magukba roskadt öregekről. A környező utcákban leállított buszokból hangosan jópofáskodó vajdasági fiatalok özönlének a sárgadomb felé. A már említett újság "több ezres embertömegről" számol be a kereskedelmi tévé által haszonnal felpumpált megasztár-produkciója kapcsán.

– Rúza Magdi meghatározza az idej fesztivál sikerét – zúgják a reménytelenség poklát sulykoló hangoskodók.

– Mindenki büszke Magdira – visszhangozzák a kismuló Telecskai dombok nyúlványai éppúgy, ahogyan tavaly Csantavéren Dér Henriettával kapcsolatosan a Csik-ér poshadó hajjai locsogták. Aztán elfoszlik a büszkeség, és a sivárrá lett dombok alatt nyomát se lelni. A déli harangszóról már nem az istenhit megtartó erejére emlé-

keznek a Délvidéken. A remény kisugárzása helyett a pusztulás talajvíze tocsog a lépések súlya alatt, meg az ünnepi asztalról leszedett csetresek csörgése hallik a réseken, kulcslyukon is becsordogáló éjszakában. Így lett a több ezer emberből valóban csak embertömeg.

*

Gunaras. Új tető került az iskolára. Az osztályok fal- és ablakfestését az Opus Dei egy csoportja vállalta fel. Ez az ő ajándékuk a gunarasiaknak. Ausztriából és Budapestről jöttek. Egyetemisták, tanárok, informatikusok, akik azt vallják, hogyha az ember jó, akkor a környezete, a társadalom is jóra fordul. Körbejáróm az iskolaépületet, már amennyire lehet a térdig érő gáztól. Az óvoda játszóterén a parlagfű már negyven centis. Mintha a faluban senki se tudna kaszálni. Pénz sem kellene hozzá, csupán szervezés és jóindulat. Miként neveljük a gyerekeket arra, hogy környezetüket igényesen rendbe tartsák, ha itt az iskola és óvoda körül gaz fedi a törmeléket?

Este aztán a Tanyaszínház tovább fokozza a szennyet. Kir Januli, avagy az ördög tudja felturbózott mocsadékát önti az iskolaudvaron összegyűlt gyanútlan falusiakra. Még nevetnek is az igénytelenség örültségein. A magyar népszínművek helyett egy tömény üledéket dobtak a falu napcserzette szellemi életére azok, akiknek éppen a köznevelést kellene szolgálniuk.

*

Az ötvenes években a gunarasi művelődési otthon színpadán bemutatott előadás arról szólt, hogy az ördög miként üzi el a szabad élet kiteljesedését, pontosabban a szabadosságnak útját álló papot a közösségből. Most, hatvan év után, amikor már művelődési otthon és állandó színpad sincs a faluban, az iskolaudvaron a tanyaszínházak magukkal hozta színben a megtáltosodott pokol mocskába fűrésztik a lakosságot.

Míg bent az iskola tantermeit az Opus Dei festi és mossa tisztára, addig itt kinn a szenny gyülemlik többnyire magyar alapítványi pénzekből. Nem az a kérdés, ki lesz az erősebb, ki kerül ki győztesen, hanem az, hogy az egész falu, és vele együtt a teljes délvidéki magyar közösség a harmadik évezred szellemi és lelki, ebből következően fizikai vesztesévé válik. Az identitástudat és kultúra kiiktatásával az emberi tartás is megszűnik. Marad a baliberálisok hirdette eszme. A moslák és a vályú, meg a kötötte való tülekedés.